

Motion till riksdagen 2007/08:U25

av **Jan Lindholm (mp)**
med anledning av skr. 2007/08:89

Sveriges politik för global utveckling

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att vid arbete med internationella biståndsinsatser lyfta fram handel med alkohol som en kraftigt utvecklingshämmande faktor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att lyfta fram frågan om aggressiv marknadsföring av alkohol som en utvecklingshämmande faktor inom ramen för EU:s arbete med WTO och GATS samt vid alla andra tillfällen när handelsregler diskuteras och förhandlas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att lyfta fram frågan om aggressiv marknadsföring av alkohol som en utvecklingshämmande faktor inom ramen för FN:s arbete med utvecklingsfrågor.

Bakgrund

Regeringens skrivelse 2007/08:89 om Sveriges politik för global utveckling redogör för hur Sverige på ett effektivt sätt ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling som innebär att fattiga människor mer framgångsrikt ska kunna dra nytta av globaliseringen. Man konstaterar att en sådan politik både inbegriper en effektiv biståndspolitik som en uppslutning från samtliga övriga politikområden kring detta mål. Man har från regeringens sida valt att benämna denna sistnämnda del för en samstämmighetspolitik som omfattar samtliga politikområden. Regeringen understryker behovet av detta bidrag från samtliga politikområden.

Fel! Okänt namn

Analys

Regeringen konstaterar i sin skrivelse följande under punkt 1 s. 5 rad 12:

Nationell politik handlar allt mer om gränsöverskridande frågor som får internationella effekter. Behovet av samstämmighet och samverkan mellan politikområden för att hantera dessa gemensamma utmaningar har aldrig varit större än idag.

Denna insikt, som vi välkomnar, ställer stora krav på Sveriges agerande även i handelspolitiska sammanhang och kanske särskilt vad gäller regler för marknadsföring av alkohol. Ett passivt förhållningssätt från Sveriges sida öppnar för alla de starka alkoholintressen som finns i många av EU:s medlemsländer när det gäller utformningen av bilaterala handelsrelationer eller i WTO-förhandlingar. Rätt hanterat innebär globaliseringen emellertid stora möjligheter för världssamfundet att komma till rätta med den betydelse alkohol har för fattigdom och orättvisor i alla världens länder.

Något längre ned i skrivelsen, samma sida rad 22, kan man följdriktigt också läsa att regeringen har denna insikt.

Globaliseringen erbjuder nya möjligheter att lösa problem genom handel, ny teknik och värnande om universella värden som demokrati och mänskliga rättigheter.

Tyvärr återspeglas dock inte den insikten i skrivelsen vad gäller alkoholens betydelse för utveckling i ett globalt perspektiv. Vi menar att en politik för global utveckling som inte hanterar frågan om alkoholens betydelse för utvecklingen såväl vad gäller internationella villkor som på det lokala planet saknar möjlighet att vara framgångsrik.

Enligt min uppfattning är det ingen tvekan om att alkohol är en vara/produkt som i många uttrycksformer riskerar att vara

1. utvecklingshämmande för såväl individ som samhälle
2. ett hinder för en rättvis utveckling
3. en bromsande faktor och ibland ett rent hinder för en hållbar utveckling.

Förutsättningarna för att hantera alkoholfrågan är bättre än någonsin tidigare efter den WHO-initierade state-of-the-art-studien "Alcohol no ordinary commodity" (2003), där 15 alkoholforskare under ledning av professor Thomas Babor lagt fast vad som är evidensbaserad, effektiv alkoholpolitik, vilket många utvecklingsländer saknar men är i stort behov av inför en kraftigt expansiv global alkoholindustris strävan efter att utveckla nya marknader. Här kan Sverige spela en verkligt framträdande och aktiv roll baserat på den kunskap på området som finns i svenska institutioner och organisationer.

I skrivelsen betonar regeringen vikten av att tackla de utmaningar som utgör hinder för en rättvis och hållbar utveckling samt att det inte enbart är biståndet som ska utformas med det målet. Regeringen är tydlig med att även andra politikområden måste användas för att nå syftet. Det är en klok inställning som bör få konkreta uttryck.

Regeringen har valt att i skrivelsen strukturera probleminventeringen i form av sex globala utmaningar. Under åtminstone tre av dessa kan man på

Fel! Okänt namn på

goda grunder påstå att alkohol spelar stor roll för möjligheten att nå framgång för hela eller delar av dessa utmaningar. De problem som har tydligast koppling till alkohol är

- ? förtryck, och då särskilt vad gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter,
- ? konflikter och sviktande situationer, och då främst för kvinnor, fred och säkerhet,
- ? smittsamma sjukdomar och andra hälsohot, särskilt när det gäller hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder.

Självklart spelar alkohol stor roll även för möjligheterna att framgångsrikt stödja en utveckling också vad gäller övriga utmaningar regeringen väljer att behandla i skrivelsen, men betydelsen av att på ett klokt sätt hantera frågan om alkohol har kanske störst betydelse för de ovan uppräknade områdena.

Alkoholen hotar individens egenmakt

Kampen mot fattigdomen är mycket en fråga om individers möjligheter att påverka sin livssituation och att öka sin levnadsstandard och därmed stärka makten över sina egna liv. Dessa möjligheter hämmas eller omöjliggörs för hundratusentals individer även i vårt samhälle på grund av alkoholens negativa effekter varför svenska insatser i utvecklingssammanhang bör uppmärksamma och rikta åtgärder mot alkohol, som av WHO klassas som en av de fem främsta riskfaktorerna för folkhälsa i världen. Insatser på detta område faller väl in i den ambition som uttrycks i regeringens politik för en global utveckling.

EU:s handelskommissionär Peter Mandelsohn svarade den 13 mars EU-parlamentarikern Jens Holm på en fråga om ökad tobaks- och alkoholkonsumtion i utvecklingsländerna på följande sätt: När det gäller EU:s stöd till folkhälsan i utvecklingsländerna är det viktigt att poängtera att EU har inlett ett särskilt program, Investing in people 2007–2013, som är ett finansiellt instrument för utvecklingssamarbetet. Hälsifrågorna är en av de fyra prioriterade områdena i detta program.

Hälsa är en förutsättning för utveckling och att EU anser att alkohol påverkar möjligheterna att uppnå hälsomål framgår inte minst av att man i åtminstone tre avsnitt beskriver alkohol som en faktor som påverkar möjligheterna till måluppfyllelse: 5.1 Good health for all; 5.3 Gender Equality och 5.4.2 Protection of children and youth and promotion of participation of children and youth in development. Några exempel:

- ? **Alkohol och aids.** Kampen mot aids betonas. Sambandet mellan alkohol och hiv/aids börjar bli väl dokumenterat såväl i den ökade smittrisen (cellens mottaglighet för viruset ökar vid alkoholpåverkan) som, och framför allt, i beteendepåverkan där risktagandet och viljan till sexuella kontakter ökar vid alkoholpåverkan.

Fel! Okänt namn på

- ? **Kvinnor och alkohol.** Kvinnans möjligheter att hävda sina rättigheter står också i relation till mäns alkoholkonsumtion. Som exempel kan ges miljontals kvinnors rationella förhållningssätt varje dag att inte hålla fast vid sin önskan att inte ha sex eftersom alternativet som bjuds är misshandel och våldtäkt av en alkoholpåverkad make eller partner.

Motivering för förslag till riksdagsbeslut

Överdriven konsumtion av alkohol är en av de faktorer som tydligast bidrar till för tidig död och oundvikliga hälsobördor. Även om det finns regionala, nationella och lokala variationer när det gäller nivå på problematiken är sambandet väl belagt. För år 2002 uppskattas överdriven konsumtion av alkohol på global nivå ha skördat 2,3 miljoner människors liv i form av förtida död. 4,4 % av den globala sjukdomsbördan anses även kunna läggas på alkoholens konto.

I regeringens skrivelse behandlas frågan om alkoholens betydelse för möjligheten att nå de högt uppsatta målen mycket sparsamt. Under punkt 2.6.3 skriver regeringen följande:

Regeringen kommer fortsätta att aktivt verka för att det globala förebyggande och hälsofrämjande arbetet förstärks och bygger på den senaste forskningen. Att bidra till hälsosamma levnadsvanor är en central del i detta arbete. Sverige kommer att fortsätta att bidra aktivt till WHO:s arbete mot icke-smittsamma sjukdomar. Sverige kommer också att fortsätta verka för att begränsa alkoholens skadeverkningar på global nivå genom att få till en global alkoholstrategi i WHO. Syftet med strategin är att hjälpa medlemsländerna att minska den alkoholrelaterade sjukdomsbördan och de ekonomiska och sociala konsekvenserna av en skadlig alkoholkonsumtion.

Just formuleringen ”bygger på den senaste forskningen” är förtroendeingivande eftersom forskningen är samlad, väl dokumenterad och tillgänglig i Baborrapporten ”Alcohol no ordinary commodity” (WHO 2003). Där beskrivs också den nuvarande situationen som motiverar att hjälpa medlemsländerna att minska den alkoholrelaterade sjukdomsbördan där förebyggande insatser, dvs. en effektiv alkoholpolitik och -lagstiftning är nödvändiga.

Tyvärr är verkligheten sådan att alkoholindustrin genom International Centre for Alcohol Policies (ICAP), ett intresseorgan för alkoholindustrin, i dag skriver förslag till ny alkohollagstiftning åt flera afrikanska regeringar (i Lesotho, Uganda och Malawi). Man har ambition att ”hjälpa” många fler fattiga länder med detta. Den lagstiftning man för fram baseras givetvis inte på folkhälsopolitiska målsättningar utan på industrins intressen.

Det är därför av största vikt att Sverige arbetar för att påverka, dels självklart direkt vid alla kontakter med regeringar i länder som utsätts för dessa påtryckningar, dels också indirekt genom att agera i EU och FN för att internationella handelsöverenskommelser även ska hantera villkoren för aggressiv marknadsföring av alkohol och tobak.

Fel! Okänt namn på

När man ser vad industrins globalisering, och det växande inflytandet från marknadsideologer som detta innebär i många små och svaga länder och även inflytande över beslutsfattare på nationell nivå i dessa länder betyder så blir man oroad. I den mån alkoholpolitik utformas så sker det mer på marknadens villkor än för befolkningens möjlighet att nå den utveckling som vore önskvärd.

Med de goda erfarenheter Sverige har av en restriktiv alkoholpolitik borde det kunna vara en framträdande del av Sveriges internationella åtagande i en politik för global utveckling att hjälpa utvecklingsländer när det gäller att utforma en alkoholpolitik som stöder utvecklingen på lokal nivå. Att förhindra den mycket aggressiva marknadsföring och reklam för såväl alkohol som tobak som blivit vanlig i många utvecklingsländer borde ha högsta prioritet vid förhandlingar om utvecklingsavtal och handelsavtal.

Riksdagen bör mot bakgrund av det ovan anförda besluta att Sverige i allt internationellt biståndsarbete lyfter fram alkoholens roll som en allvarligt utvecklingshämmande faktor. Sverige bör som konsekvens av detta arbeta för att förhandlingarna inom WTO och GATS strävar efter att begränsa den mycket aggressiva form av marknadsföring av såväl alkohol som tobak som blivit norm i många utvecklingsländer. Att driva frågan inom EU är ett sätt att öka trycket på att utvecklingsinsatser som Sverige ska använda sig av inte ska saboteras. Även inom FN ska Sverige driva frågan om alkoholens utvecklingshämmande roll. Sverige bör sträva efter att samla en global opinion mot den form av marknadsföring av alkohol och tobak som utvecklats av många företag och även arbeta mot att företag infiltrerar lagstiftningsprocesser där de själva har ekonomiska intressen så som redan skett i några afrikanska länder.

Stockholm den 4 april 2008

Jan Lindholm (mp)